

УДК 338.43:633.1

С. Г. Черемісіна,

д. е. н., доцент, головний науковий співробітник,

Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1546-7714>

А. В. Гаврілін,

аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-5657-9716>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.4.94

ОЦІНКА ТА ПРОГНОЗ ЦІНОВОЇ СИТУАЦІЇ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

S. Cheremisina,

Doctor of Economics, Associate Professor,

Chief Researcher, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

A. Havrilin,

Postgraduate student, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

ASSESSMENT AND FORECAST OF THE PRICE SITUATION ON THE GRAIN MARKET OF UKRAINE

Зерновий ринок України відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави та формуванні експортного потенціалу аграрного сектору. У статті здійснено комплексну оцінку сучасної цінової ситуації на зерновому ринку України та визначено основні тенденції її розвитку. Метою статті є ретроспективний моніторинг та індикативно-аналітична оцінка цінової ситуації на ринку зерна в Україні та моделювання його прогнозних параметрів на найближчу перспективу.

У процесі дослідження використано методи статистичного аналізу, порівняння, узагальнення, економіко-математичного моделювання та прогнозування. Проаналізовано показники виробництва, внутрішнього споживання, експорту зерна, а також вплив макроекономічних, інституційних і зовнішньоекономічних чинників на рівень цін. Особливу увагу приділено впливу світової кон'юнктури, коливань валютного курсу, логістичних обмежень та державного регулювання на цінову динаміку зернових культур.

Виявлено загальні тенденції зміни цін та визначено ключові ризики, які можуть впливати на стабільність ринку в коротко- та середньостроковій перспективі. На основі отриманих даних здійснено прогноз цін на головні експорторієнтовані зернові культури (пшеницю та кукурудзу), що дозволяє оцінити можливі сценарії розвитку ринку.

Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання суб'єктами господарювання для планування виробничо-збутової діяльності, а також органами державної влади при формуванні аграрної та цінової політики.

The grain market of Ukraine plays a key role in ensuring the food security of the state and forming the export potential of the agricultural sector. The article provides a comprehensive assessment of the current price situation on the grain market of Ukraine and identifies the main trends in its development. The purpose of the article is retrospective monitoring and indicative-analytical assessment of the price situation on the grain market in Ukraine and modeling its forecast parameters for the near future.

The research used methods of statistical analysis, comparison, generalization, economic and mathematical modeling and forecasting. The indicators of production, domestic consumption, grain exports, as well as the influence of macroeconomic, institutional and foreign economic factors on the price level were analyzed. Particular attention is paid to the influence of the world market, exchange rate fluctuations, logistical restrictions and state regulation on the price dynamics of grain crops.

The results of the study found that the price situation on the grain market of Ukraine is characterized by a high level of variability and dependence on external factors. Using a set of logistic coefficients, it was established that in the first years of the war there was a significant destabilization of the grain market — world prices exceeded domestic sales prices for wheat by 2.2-2.3 times, and for corn by 1.55 times, the corresponding indicators for export prices were 1.22 and 1.15.

However, 2024 demonstrated a decrease in this negative trend for wheat by 28.1% or from 2.28 to 1.64 points, and the first half of 2025 generally had a positive trend of even greater stabilization of the market. Similarly to the wheat market, 2024 demonstrated a decrease in logistic load coefficients by 21.3 and 3.5% (to 1.22 and 1.11 points, respectively). According to the results of the first half of 2025, the domestic sales price of corn exceeded the world price by 1.0% and the export price by 4%.

General trends in price changes were identified and key risks were identified that may affect market stability in the short and medium term. Based on the data obtained, a price forecast was made for the main export-oriented grain crops (wheat and corn), which allows assessing possible market development scenarios.

The practical significance of the results lies in the possibility of their use by business entities for planning production and sales activities, as well as by government authorities in the formation of agricultural and pricing policies.

Ключові слова: зерновий ринок, логістичний коефіцієнт, світова ціна, внутрішні ціни реалізації пшениці та кукурудзи, експортна ціна, прогноз цін

Key words: grain market, logistic coefficient, world price, domestic sales prices of wheat and corn, export price, price forecast.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Україна завжди була і попри війну залишається потужним виробником сільськогосподарської продукції. Українські товаровиробники не тільки забезпечують вагому частку дохідної частини бюджету України, а й створюють фундамент її продовольчої безпеки. Вагомим складником аграрного сектору економіки є зерновий ринок. Під час війни частка зернового господарства в структурі загального експорту України збільшилась від 18,1% у 2021 р. до 22,6% у 2024 р. За I півріччя 2025 р. експортна виручка від продажу зерна перевищила 4 млрд дол. США, а її частка в загальному експорті становила 19,9%.

Попри війну, колосальні втрати вкрай ускладнену логістику, інфраструктуру, яку ворог руйнує та знищує вже чотири роки, аграрії продовжують працювати, намагаючись долати труднощі та виклики. Актуальним є проведення комплексного моніторингу індикаторів цінової ситуації на зерновому ринку України під час війни, визначення цінових диспропорцій на ринку зерна та обґрунтування прогнозних параметрів внутрішніх цін реалізації пшениці та кукурудзи на найближчу перспективу.

Проблематика організаційно-економічних та логістичних викликів, з якими зіткнувся український зерновий експорт з початком повномасштабної війни, визначення цінових коливань та оцінка посилення диспаритетності взаємовідносин учасників зернового ринку не по-

лишає своєї актуальності та є предметом дослідження багатьох авторів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ю. Волощук та О. Шедловська [1] сфокусували своє дослідження на необхідності пошуку механізмів стратегічного розвитку зернового ринку України. Автори здійснили ґрунтовний аналіз проблем та викликів, з якими зіткнувся як внутрішній, так і світовий ринок зерна. Проведення моніторингу сучасних кон'юктурних змін, що відбуваються на зерновому ринку дозволило визначити пріоритетні напрями стратегічного розвитку зернового ринку України в умовах сучасних геополітичних та економічних викликів. В якості головного драйвера повоєнної відбудови економіки висувається підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, нарощування експорту продукції з високою доданою вартістю.

О. Світовий [2] здійснив ґрунтовний аналіз сучасного стану виробництва зерна та основних продуктів його переробки. Значний інтерес мають практичні рекомендації щодо удосконалення управління виробництвом та збутом зерна і продуктів його переробки у контексті максимізації доданої вартості. Автор акцентує увагу на необхідності розширення асортименту готових продуктів із зерна та збільшенні експорту саме продуктів його переробки. Це сприятиме формуванню на нарощуванню доданої вартості і збільшенню експортного потенціалу України.

Д. Седіков та І. Седікова [3] зазначають, що Україна має значні перспективи для розвитку ринку продукції глибокої переробки зерна із високою доданою вартістю. Автори акцентують увагу на проблемі сировинного характеру українського експорту (майже чверть з якого становить зерно). Аналізуються проблеми цінових диспропорцій на зерновому ринку, розглядаються напрями глибокої переробки зерна та виробництва продукції з високою доданою вартістю, що мають попит на внутрішньому ринку та потенційний експортний потенціал.

М. Жибак та Г. Христенко [4] в своєму дослідженні зазначають визначальну та пріоритетну роль зернового ринку в площині забезпечення продовольчої безпеки на державному та світовому рівнях. Автори здійснили моніторинг сезонних цінових коливань на ринку зерна а також встановили залежність внутрішніх цін реалізації пшениці і кукурудзи аграрними підприємствами України від динаміки світових цін.

Результати досліджень У. Гайда та Б. Шайнюк [5], які здійснили індикативну оцінку значного потенціалу світового ринку зерна, зростання обсягів пропозиції за рахунок нарощування виробництва найбільшими світовими експортерами — Австралією, Аргентиною, Канадою, США, підтверджують отримані дослідницькі висновки, що зменшення експортних потоків зерна з України не вплине на глобальну продовольчу безпеку.

Т. Осташко [6] присвятила своє дослідження проблематиці та організаційно-економічним викликам, з якими зіткнувся зерновий експорт під час війни. Авторка окреслила ризики, визначила реальні масштаби впливу втрат експортних ринків зерна на економіку України. Акцентовано увагу на диспаритетності взаємовідносин сільських товаровиробників та зернотрейдерів, головними наслідками яких є значне зниження закупівельних та експортних цін на зерно.

К. Блюмська-Данько та М. Зайденко [7] присвятили своє дослідження сучасним реаліям організаційно-економічним параметрам функціонування ринку зерна в Україні, зокрема ситуації на внутрішньому зерновому ринку та ціновим диспропорціям.

Ряд зарубіжних дослідників сфокусували свою увагу на комплексних дослідженнях глобального впливу повномасштабної війни на зерновий експорт [8, 9]; оцінили масштаби наявних загроз для глобальної продовольчої безпеки [10]; визначили потенційний вплив російсько-української війни на динаміку світових цін на зерно [11].

Водночас комплексний моніторинг та аналіз цінової ситуації на ринку зерна та обґрунтування її прогностичних параметрів потребує більш поглиблених досліджень та системної оцінки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є ретроспективний моніторинг та індикативно-аналітична оцінка цінової ситуації на ринку зерна в Україні та моделювання його прогностичних параметрів на найближчу перспективу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ретроспективний моніторинг доводить, що в перший рік війни цінова ситуація на внутрішньому зерновому ринку України взагалі не корелювала з катастрофічними темпами здорожчання пального, добрив, інших складових виробничого процесу та вартості логістики.

Таблиця 1. Середні ціни зернових культур, реалізованих підприємствами, в динаміці, грн за тону, 2019–2025 рр.

Найменування продукції	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (1 півріччя)	2024 р. до 2021 р., %	2025 р. до 2024 р., %
Культури зернові та зернобобові	3867,5	4794,1	6296,1	6399,7	5675,5	6464,6	7428,7	102,7	114,9
з них									
пшениця	4077,1	5017,5	6433,6	6097,1	4970	6600,5	8772,1	102,6	132,9
кукурудза на зерно	3684,6	4668,6	6245,5	6555,4	4702	6403,5	8864,4	102,5	138,4
ячмінь	3932,5	4352,7	5862,6	5632,7	3755	5880,3	7170,5	100,3	121,9

Джерело: сформовано авторами за даними Державного комітету статистики України.

Порівняно з довоєнним періодом протягом 2022 р. середні ціни реалізації зернових зросли лише на 1,8% (від 6296,1 до 6406,3 грн/т). Ціна реалізації пшениці взагалі знизилась на 5,1% (від 6433,6 до 6104,7 грн/т), ячменю — на 4,1% (від 5862,6 до 5623,6 грн/т). незначного здорожчання на 5,1% зазнала кукурудза на зерно.

Протягом 2023 р. внутрішня цінова ситуація на ринку зерна мала стійкий знижувальний тренд, що поставило сільських товаровиробників в Україні за межу рентабельності. Середня ціна пшениці не перевищувала 5000 грн/т, що на 18,5% нижче показника 2022 р. та майже на чверть менше довоєнного рівня. Внутрішня ціна реалізації кукурудзи була на 28,3% нижче рівня 2022 р, а ячмінь, порівняно з довоєнним періодом втратив в ціні ще 33,3%. Прискорення падіння внутрішніх реалізаційних цін на зерно почалося з кінця-липня 2023 р. — після припинення роботи "зернового коридору".

На початок 2024 р. ціни на основні зернові культури, порівняно з аналогічним періодом 2023 р. виявилися ще нижчими: пшениця 3 класу — на 10% (5700 грн/т), другого класу — на 8,1% (5953 грн/т), кукурудза — на 9,1% (5570 грн/т), ячмінь — на 13% (4383 грн/т), овес — на 3,5% (6298 грн/т). Протягом 2024 року закупівельні ціни на пшеницю зросли до 6600,5 грн/т або на 32,8%. Кукурудза протягом 2024 року подорожчала на 36,2% або на 1701 грн за тону. Цінова динаміка на ячмінь виявилася ще більш помітною, протягом 2024 р. закупівельна ціна ячменю зросла на 56,6% від 3755 до 5880,3 грн/т.

У 2025 р. спостерігається позитивна динаміка закупівельних цін на зернові культури. Так, станом на 1.07 2025 р. ціна пшениці вже на 32,9% перевищує показник 2024 р., ячменю — на 21,9%, а кукурудзи — на 38,4% (табл. 1).

Результатом проведеного ретроспективного аналізу динамічних рядів цінових індикаторів на ринках пріоритетних експортних культур — пшениці та кукурудзи було вимірювання логістичних коефіцієнтів цінового співвідно-

шення та їх аналітичне порівняння протягом 2009—2021 рр. та під час війни.

Так, світова ціна пшениці протягом 2009—2014 рр. перевищувала внутрішню реалізаційну ціну, перераховану за поточним курсом в доларовий еквівалент, в середньому в 1,5 раза. В наступному релевантному періоді з 2015 по 2021 рр. цінова еквівалентність ринку пшениці підтверджується середнім значенням відповідного коефіцієнту $K_1 = 1,07$. Під час війни даний коефіцієнт як індикатор прояву дестабілізації ринку пшениці демонструє перевищення світової ціни над внутрішньою закупівельною ціною у 2,2 та 2,3 раза відповідно. Однак вже 2024 р. демонструє зниження цього негативного тренду на 28,1% або від 2,28 до 1,64 пункти, а І півріччя 2025 р. попередньо взагалі має позитивну тенденцію ще більшої стабілізації ринку (табл. 2).

Логістичний коефіцієнт K_2 , що демонструє співвідношення внутрішньої закупівельної ціни пшениці з експортною ціною, виявив наступну тенденцію. Так, протягом 2009—2014 рр. експортна ціна зернотрейдерів перевищувала закупівельну ціну виробників в середньому в 1,1 раза, а в наступні 2015—2021 рр. це співвідношення знизилось до 0,93. Під час війни цей індикатор збільшився до 1,22. Протягом 2024 р. порівняно з попереднім 2023 р. спостерігається зниження логістичного навантаження на 9,8% — від 1,22 до 1,10 пункта. За І півріччя даний показник ще знизився до 1,06.

Порівняно з ринком пшениці, цінові диспропорції на ринку кукурудзи виявилися меншими. Так, логістичний коефіцієнт співвідношення світової та внутрішньої закупівельної ціни протягом 2009—2014 рр. становив в середньому 1,18, при цьому коефіцієнт K_2 — всього 1,07. Протягом 2015—2021 рр. дані індикатори знизились до 0,96 та 0,94 відповідно, а у 2016—2018 та у 2020 р. світова ціна кукурудзи була на 8—13% нижчою за її внутрішній реалізаційний еквівалент. Аналогічна тенденція встановлена і за індикатором співвідношення внутрішніх за-

Таблиця 2. Ретроспективна динаміка цінового співвідношення на ринку експорторієнтованих зернових культур

Рік	Пшениця						Кукурудза					
	Середньо-річна ціна реалізації, дол. США/т	Середньо-річна ціна експорту, дол. США/т	Середньо-річна світова ціна, дол. США/т	Коефіцієнти цінового співвідношення		Середньо-річна ціна реалізації, дол. США/т	Середньо-річна ціна експорту, дол. США/т	Середньо-річна світова ціна, дол. США/т	Коефіцієнти цінового співвідношення		Середньо-річна ціна реалізації, дол. США/т	Середньо-річна ціна експорту, дол. США/т
				K_1 з світовою ціною	K_2 з ціною експорту				K_1 з світовою ціною	K_2 з ціною експорту		
2009	119,8	138,0	223,4	1,87	1,15	126,7	141,1	165,5	1,31	1,11		
2010	158,5	186,5	223,7	1,41	1,18	182,1	193,9	186,0	1,02	1,06		
2011	213,4	261,2	316,2	1,48	1,22	240,6	254,0	291,8	1,21	1,06		
2012	226,2	271,5	313,3	1,39	1,20	223,1	249,1	298,4	1,34	1,12		
2013	231,7	243,7	312,2	1,35	1,05	219,9	229,1	259,0	1,18	1,04		
2014	194,3	217,3	284,9	1,47	1,12	184,8	190,9	192,9	1,04	1,03		
2015	159,5	166,4	204,5	1,28	1,04	163,4	157,6	169,8	1,04	0,96		
2016	157,1	151,6	166,6	1,06	0,96	176,2	153,6	159,2	0,90	0,87		
2017	176,8	159,4	174,2	0,99	0,90	167,4	154,1	154,5	0,92	0,92		
2018	201,4	183,5	209,9	1,04	0,91	178,9	163,5	164,4	0,92	0,91		
2019	200,7	182,7	201,7	1,01	0,91	166,1	161,3	170,1	1,02	0,97		
2020	221,4	199,1	231,6	1,05	0,90	189,9	174,7	165,5	0,87	0,92		
2021	290,8	252,8	315,2	1,08	0,87	239,8	238,8	259,5	1,08	1,00		
2022	196,0	238,6	430,0	2,19	1,22	206,1	237,9	318,8	1,55	1,15		
2023	149,1	182,1	340,4	2,28	1,22	163,4	188,4	252,7	1,55	1,15		
2024	163,9	180,0	268,7	1,64	1,10	156,5	171,2	190,6	1,22	1,11		
2025 (І півріччя)	210,3	222,6	250,1	1,19	1,06	212,5	218,6	209,6	0,99	0,96		

Джерело: розраховано авторами за даними Державного комітету статистики України, порталу відкритих даних IndexMundiOpen та Міністерства фінансів України.

купівельних та експортних цін кукурудзи. Під час війни логістичні коефіцієнти співвідношення світових та експортних цін з внутрішніми закупівельними зросли на 1,55 та 1,15 пункти відповідно.

Аналогічно із ринком пшениці 2024 р. продемонстрував зниження коефіцієнтів логістичного навантаження на 21,3 та 3,5% (до 1,22 та 1,11 пункти відповідно). За результатами І півріччя 2025 р. внутрішня реалізаційна ціна кукурудзи на 1,0% перевищила світову ціну і на 4% експортну. Порівняльне застосування інструментарію регресійного аналізу дослідження впливу динаміки світових цін та курсу національної валюти на внутрішні ціни реалізації основних експорто орієнтованих зернових культур (пшениці та кукурудзи) до повномасштабного вторгнення і під час війни виявило наступні взаємозв'язки.

1. Внутрішня реалізаційна ціна пшениці до повномасштабного вторгнення на 73,2% залежала від світових цін та курсу гривні до долара США, а кукурудзи — на 65,8%. Відповідно інші 26,8 та 34,2% варіативних значень цінових параметрів пшениці та кукурудзи визначалися факторним впливом, що не охоплено ареалом проведених досліджень.

2. Порівняно з довоєнним періодом в умовах війни ці параметри взаємозв'язку істотно знизились. Наразі факторний зв'язок залежності внутрішньої реалізаційної ціни пшениці від світових цін та курсу гривні до долара зни-

звився на 38,8% — від 0,732 до 0,344. Аналогічний показник сили факторного взаємозв'язку на ринку кукурудзи скоротився на 29,9%. Тобто наразі залежність внутрішньої реалізаційної ціни пшениці та кукурудзи від сукупного впливу світових цін та динаміки валютного курсу становить всього 34,4 та 35,9% відповідно. Варіативність факторного впливу на цінові параметри, що складно економічно та математично врахувати, зросла до 64,6 та 64,1% відповідно. Іншими словами геополітичні виклики, з якими стикається зерновий ринок України, значно посилюють саме факторний вплив, який складно виміряти параметрично і індикативно опрацювати за допомогою економіко-математичного інструментарію.

3. До війни збільшення світової ціни пшениці на 1 дол. США/т призводило до зростання внутрішньої реалізаційної ціни на 0,71 дол. США/т, а зростання курсу долара на 1 грн збільшувало ціну на 3,2 дол. США. Аналогічні розрахунки цінової залежності кукурудзи свідчать, що зростання світової ціни на 1 дол. США/т призводило до відповідного збільшення реалізаційної ціни на 0,66 дол. США/т, а зростаюча динаміка валютного курсу на 1 грн підвищувала ціну на 1,33 дол. США/т [12].

4. Наразі збільшення світової ціни на 1 дол. США/т призводить до зростання внутрішньої реалізаційної ціни пшениці всього на 0,16 дол. США/т, що в 4,4 рази менше, ніж у довоєнному періоді; зростання курсу долара на 1 грн збіль-

Таблиця 3. Ретроспективна помісячна динаміка внутрішніх та світових цін на пшеницю та кукурудзу

	Помісячна ціна реалізації пшениці, дол США/т	Помісячна динаміка світових цін на пшеницю, дол. США/т	Помісячна ціна реалізації пшениці, грн/т	Помісячна ціна реалізації кукурудзи, дол США/т	Помісячна динаміка світових цін на кукурудзу, дол. США/т	Помісячна ціна реалізації кукурудзи, грн/т
2022 Січень	262,8	374,2	7686,9	220,1	276,6	6437,9
Лютий	256,4	390,5	7499,7	232,4	292,6	6797,7
Березень	245,9	486,3	7192,6	243,1	335,5	7110,7
Квітень	230,4	495,28	6739,2	245,9	348,2	7192,6
Травень	199,4	522,29	5832,5	221,7	344,8	6484,7
Червень	181,1	459,59	5297,2	218,6	335,7	6394,1
Липень	168,6	382,5	4931,6	205,6	323,0	6013,8
Серпень	146,5	382,86	5357,5	170,1	289,8	6220,6
Вересень	160,7	419,14	5876,8	179,8	312,7	6575,3
Жовтень	169,2	437,95	6187,6	178,4	343,6	6524,1
Листопад	169,9	422,68	6213,2	173,3	320,9	6337,6
Грудень	161,4	386,33	5902,4	184,0	302,3	6728,9
2023 Січень	173,3	380,36	6337,6	178,5	302,8	6527,7
Лютий	180,5	394,75	6600,9	191,0	298,2	6984,9
Березень	172,9	369,86	6323,0	195,0	282,5	7131,2
Квітень	170,3	378,18	6227,9	187,2	291,1	6845,9
Травень	157,3	367,74	5752,5	183,7	268,1	6717,9
Червень	150,6	345,5	5507,4	167,6	266,9	6129,1
Липень	141,2	345,5	5163,7	151,2	242,4	5529,4
Серпень	132,1	315,82	4830,9	149,1	207,6	5452,6
Вересень	126,9	314,68	4640,7	177,4	223,8	6487,5
Жовтень	125,5	298,1	4721,3	120,3	230,7	4525,7
Листопад	124	283,55	4664,9	123,5	211,3	4646,1
Грудень	134,3	291,12	5052,4	135,9	206,6	5112,6
2024 Січень	143,7	283,91	5368,6	140,1	198,6	5234,1
Лютий	142,6	278,5	5453,0	130,8	189,1	5001,8
Березень	141,9	274,83	5471,7	130,1	190,6	5016,7
Квітень	147,5	272,3	5774,6	140,5	191,7	5500,6
Травень	158,9	248,2	6292,4	148,0	186,0	5860,8
Червень	174,1	226,4	7047,6	149,7	189,4	6059,9
Липень	197,5	202,4	7900,0	177,4	168,9	6789,4
Серпень	212,2	192,8	8700,0	170,3	168,8	6868,5
Вересень	211,0	210,2	8650,0	185,0	171,5	6980,3
Жовтень	220,7	214,8	9050,0	190,3	174,5	7120
Листопад	226,2	209,4	9500,0	201,3	172,1	7210
Грудень	228,6	197,6	9600,0	209,5	177,1	7456,3
2025 Січень	199,4	208,6	8410	198,0	192,0	8350
Лютий	206,6	215,6	8610	205,0	195,5	8543,2
Березень	214,6	204,1	8921,2	210,2	180,7	8737,4
Квітень	215,4	198,8	8976,7	220,3	186,6	9178,7
Травень	217,9	194,6	9040,2	221,4	178,8	9185,4
Червень	207,6	197,3	8674,7	220,0	174,6	9191,8
Липень	211,1	200,6	8817,4	206,7	161,4	8633,9
Серпень	214,1	198,3	8825,8	211,3	152,3	8709,5
Вересень	213,2	202,9	8781,7	210,2	167,2	8658,7
Жовтень	209,7	198,6	8751	199,4	170,3	8321,6
Листопад	213,0	192,3	8749,4	196,7	170,1	8066,4
Грудень	213,5	189,5	8752,3	198,4	173,0	8134,3

Джерело: складено за даними за даними Державної служби статистики України, порталу відкритих даних IndexMundi та Міністерства фінансів України.

шує внутрішню ціну реалізації пшениці на 8,0 дол. США за т.;

зростання світової ціни на кукурудзу на 1 дол. США/т призводить до відповідного збільшення реалізаційної ціни на 0,46 дол. США/т, що в 1,4 раза менше ніж у довоєнний період; зростаюча динаміка валютного курсу на

1 грн аналогічно збільшує ціну реалізації кукурудзи на майже на 8 дол. США/т.

Наразі ціни на пшеницю в Україні залишаються стабільними і відносно високими, незважаючи на знижувальну тенденцію на світових ринках (табл. 3). Але їх рівень ледве досяг довоєнних значень.

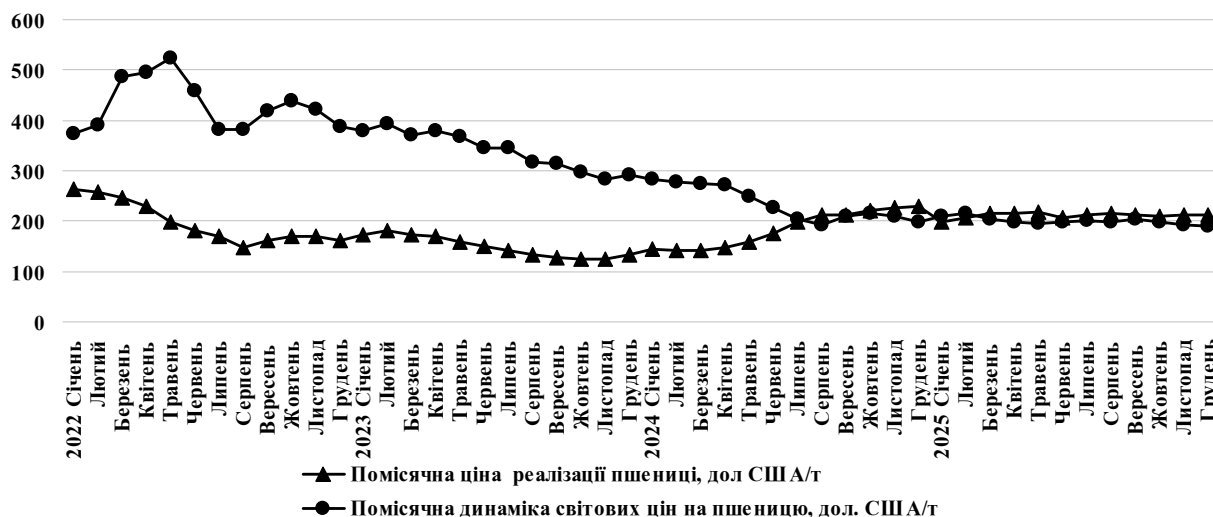

Рис. 1. Порівняльна динаміка помісячних світових та внутрішніх цін реалізації пшениці, дол США/т

Джерело: складено за даними за даними Державної служби статистики України та Міністерства фінансів України.

Так, якщо станом на кінець грудня ціни на пшеницю на Нью-Йоркській товарній біржі (NYMEX) становили 189,5 дол за тонну, то внутрішня реалізаційна ціна залишається стабільною — 213 дол. Відповідні цінові індикатори по кукурудзі мають аналогічний тренд — ціна на Нью-Йоркській товарній біржі в кінці 2025 р. коливалась на рівні 170 дол/т, а внутрішня ціна становила майже 200 дол. (рис. 1, 2).

Також позитивну тенденцію мають тренди помісячних цін експорту пшениці та кукурудзи. Так, протягом 2025 р. ціна експорту пшениці зросла на 4,5% — від 211 до 220,5 дол США/т. Аналогічне зростання по кукурудзі також становило 4,5% — від 209,6 до 219 дол США/т.

Для аналізу поточної цінової тенденції на основі динамічних рядів помісячних цін реалізації пшениці та з об'єктивним урахуванням закономірностей, що склалися за попередній період, використано залежність (рівняння тренду).

Обрані рівняння тренду з найвищими коефіцієнтами апроксимації використано у якості економіко-математичного інструментарію визначення прогнозних параметрів внутрішніх цін реалізації пшениці та кукурудзи на найближчі 5 місяців (табл. 4).

Зазначимо, що всі моделі, що обрано в ході прогнозування, є адекватними, мають статистичну значимість і можуть бути інструментарієм для прогнозування цінових індикаторів зернового ринку.

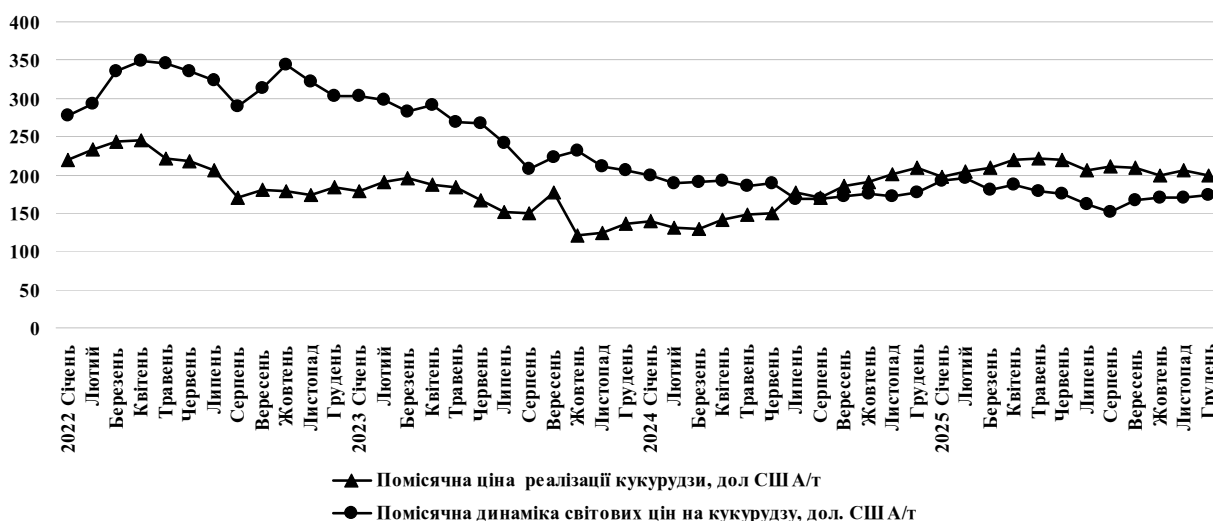

Рис. 2. Порівняльна динаміка помісячних світових та внутрішніх цін реалізації кукурудзи, дол США/т

Джерело: складено за даними за даними Державної служби статистики України та Міністерства фінансів України.

Таблиця 4. Результат вирівнювання за аналітичними функціями

Вид апроксимації	Прогнозна модель	R^2	Прогнозний рівень ціни на I півріччя 2026 р.
Ціна реалізації пшениці, дол США/т			
логарифмічна	$y=30,387\ln(x)+128,67$	0,7472	230-235 \$/т
статична	$y=132,49x^{0,1712}$	0,7644	237-240 \$/т
поліноміальна 3 ступеня	$y=0,0143x^3 - 0,9058x^2 + 17,638x + 108,12$	0,865	215-220 \$/т
Ціна реалізації пшениці, грн/т			
логарифмічна	$y=1490,8\ln(x)+4722,9$	0,7838	10000 -10200 грн/т
статична	$y=4957x^{0,2097}$	0,8029	10000 -10200 грн/т
поліноміальна 3 ступеня	$y=0,6808x^3 - 43,25x^2 + 847,85x + 3770$	0,8958	залишаться на рівні 8600-8900 грн/т
Ціна реалізації кукурудзи, дол США/т			
логарифмічна	$y=34,055\ln(x)+109,76$	0,8233	220-230 \$/т
статична	$y=117,54x^{0,1984}$	0,833	220-225 \$/т
Ціна реалізації кукурудзи, грн/т			
експонентна	$y=5221e^{0,028x}$	0,8437	сягне 10500 грн/т
лінійна	$y=195,83x+5097,2$	0,8501	10000 -10100 грн/т
логарифмічна	$y=1602,5\ln(x)+3851,5$	0,8453	9000-9200 грн/т
статична	$y=4324,1x^{0,2336}$	0,8738	9400-9500 грн/т

Джерело: розрахунки авторів.

Позитивна помісячна динаміка внутрішніх цін реалізації пшениці (+78,8%) та кукурудзи (+42,5%) у 2024 р. сприяла відносній стабілізації рівня рентабельності операційної діяльності підприємств з вирощування зернових та зернобобових культур — 25,5% порівняно із мінімальними за останні 10 років 11,6%, зафіксованими у 2023 р.

Враховуючи об'єктивну реальність зростання витрат на виробництво зернових культур (палива, міндобрив, засобів захисту рослин, інших матеріальних витрат, надскладну ситуацію в енергетиці та її здорожчання, прогнозуєме Урядом зростання рівня оплати праці та збільшення її мінімального рівня, тощо) зниження внутрішніх закупівельних цін на пшеницю та кукурудзу у 2026 р. є економічно загрозовим, бо поставить сільських товаровиробників на межу виживання та просте відтворення понесених витрат.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведений ретроспективний моніторинг цінової ситуації на ринку зерна України засвідчив, що повномасштабна війна суттєво деформувала механізми ціноутворення. У 2022—2023 рр. внутрішні ціни на пшеницю та кукурудзу не корелювали з різким зростанням витрат на виробництво і логістику, що призвело до падіння рівня рентабельності зернового виробництва до критичних значень.

Встановлено, що припинення дії "зернового коридору" в середині 2023 р. стало ключовим чинником прискорення знижувального тренду внутрішніх цін, поглиблення цінових диспропорцій та посилення диспаритету

економічних інтересів між сільськогосподарськими товаровиробниками і зернотрейдерами.

Аналіз логістичних коефіцієнтів цінового співвідношення підтвердив істотне зростання розриву між світовими, експортними та внутрішніми закупівельними цінами на зерно в умовах війни. Найбільші цінові диспропорції зафіксовано на ринку пшениці, де у 2022—2023 рр. світові ціни перевищували внутрішні у понад два рази. Водночас у 2024 р. та I півріччі 2025 р. спостерігається поступове зниження логістичного навантаження та ознаки часткової стабілізації ринку.

Порівняльний регресійний аналіз довоєнного та воєнного періодів засвідчив істотне ослаблення впливу світових цін і валютного курсу на формування внутрішніх цін реалізації пшениці та кукурудзи. Частка поясненої варіації цін зменшилась майже вдвічі, що свідчить про домінування важковимірюваних геополітичних, логістичних та інституційних факторів у сучасному ціноутворенні.

Виявлено зміну еластичності внутрішніх цін щодо світових цін: якщо у довоєнний період зростання світової ціни на 1 дол. США призводило до пропорційного зростання внутрішніх цін, то в умовах війни цей ефект суттєво послабився, особливо на ринку пшениці. Натомість зросла чутливість внутрішніх цін до валютного курсу.

Помісячний аналіз 2024—2025 рр. показав, що внутрішні ціни на пшеницю та кукурудзу в Україні залишаються стабільнішими та вищими за світові, попри знижувальну динаміку останніх. Це свідчить про формування нової цінової рівноваги на внутрішньому ринку за умов обмеженої логістики та підвищених ризиків.

Застосування економіко-математичних моделей прогнозування підтвердило ймовірність збереження відносно високих цінових рівнів на зерновій культурі у найближчій перспективі. Прогнозні значення свідчать про потенційне зростання або стабілізацію цін у 2026 р., що є критично важливим для підтримання відтворювальної спроможності аграрних підприємств.

Ураховуючи прогнозоване зростання виробничих витрат, можливе зниження внутрішніх закупівельних цін на пшеницю та кукурудзу у 2026 р. становитиме серйозну загрозу економічній стійкості зернового виробництва та продовольчій безпеці держави, що актуалізує необхідність державного моніторингу, індикативного регулювання та підтримки товаровиробників.

Перспективами подальших досліджень є поглиблений аналіз факторів нецінової природи, які формують внутрішні ціни на зерновій культурі в умовах війни, зокрема вплив воєнних ризиків, страхування логістики, руйнування інфраструктури, дефіциту елеваторних потужностей та обмеженого доступу до фінансових ресурсів.

Література:

1. Волощук Ю. О., Шедловська О. В. Стратегічні орієнтири розвитку зернового ринку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2024. Вип. 1 (42). С. 74—81. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.1>
2. Світовий О. Управління виробництвом і збутом зерна та продуктів його переробки в контексті максимізації доданої вартості. Соціально-економічні дослідження: вісник Одеського національного економічного університету. 2021. № 3—4 (78—79). С. 66—80.
3. Седіков Д., Седікова І. Стратегічні орієнтири розвитку зернового ринку України у повоєнний період. Економіка харчової промисловості. 2023. Т. 15. № 4. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i4.2797>
4. Жибак М., Христенко Г. Ринок зерна в Україні: ціноваситуація та проблеми розвитку в умовах війни. Агросвіт. 2024. № 6. с. 23—29. [doi:10.32702/2306-6792.2024.6.23](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.23).
5. Гайда У., Шайнюк Б. Зерновий ринок у ретроспективі та перспективі: глобальний аналіз. Інновації та сталий розвиток. 2023. № 4. С. 30—40. <https://doi.org/10.31649/ins.-2023.4.30.40>
6. Осташко Т. О. Зерновий експорт України в умовах війни. Економіка України. 2023. № 8. С. 28—46. <https://doi.org/10.15407/econo-myukr.2023.08.028>

7. Блюмська-Данько К. В., Зайденко М. А. Організаційно-економічні параметри функціонування ринку зерна в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент", випуск 1 (93), 2023, с. 28—33. <https://doi.org/10.32782/bsnau.-2023.1.6>

8. Gafarov N., Ibrahimov E., & Huseynov M. Analysis the capacity of grain export potential in Ukraine, possible reasons for the decrease and development trends. Scientific Horizons. 2022. 25 (12), 102—112. doi: 10.48077/scihor.25(12).-2022.102-112.

9. Martins A.M. Short-term market impact of Black Sea Grain Initiative on four grain markets. The Journal of Futures Markets. 2024. 44 (4), 619—630. doi: 10.1002/fut.22481.

10. Behnassi M., & ElHaiba M. Implications of the Russia-Ukraine war for global food security. Nature Human Behaviour, 2022. 6 (6), 754—755. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01391-x>

11. Mottaleb A.K., Kruseman G., & Snapp S. Potential impacts of Ukraine-Russia armed conflict on global wheat food security: A quantitative exploration. Global Food Security. 2022. 35(2), article number 100659. doi: 10.1016/j.gfs.-2022.100659.

12. Черемісіна С., Россоха В., Селінний М., Балан О., Нагорний В. Оцінка структурних змін в експорті та цінової ситуації на зерновому ринку України в умовах війни. Економіка АПК. 2025. Т. 32. № 2. С. 50—62. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/2.2025.50>

13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 2.01.2026 р.).

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/>. (дата звернення: 22.12.2025 р.).

15. Офіційний сайт порталу відкритих даних Index Mundi Open Data Portal. URL: <https://www.indexmundi.com/> (дата звернення: 15.12.2025 р.).

References:

1. Voloshchuk, Y. O. and Shedlovskaya, O. V. (2024), "Strategic guidelines for grain market development", Podilian bulletin: agriculture, technology, economy, vol. 1 (42), pp. 74—81. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.11>
2. Svitovyi, O. (2021), "Management of production and sale of grain and products of its processing in the context of maximising value added", Socio-economic research bulletin of Odessa National Economic University, vol. 3—4 (78—79), pp. 66—80.

3. Sedikov, D. and Sedikova, I. (2023), "Strategic guidelines of the development of the Ukrainian grain market in the post-war period", Food Industry Economics, Vol. 15, No. 4. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i4.2797>

4. Zhybak, M. and Khrystenko, H. (2024), "The grain market in Ukraine: price situation and development challenges under wartime conditions", Agrosvit, vol. 6, pp. 23—29. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.23>

5. Haida, U. and Shainiuk, B. (2023), "The grain market in retrospect and outlook: a global analysis", Innovation and Sustainability, vol. 4, pp. 30—40. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.4.30.40>

6. Ostashko, T., Shubravskaya, O. & Olefir, B. (2023), "Prospective directions of grain processing development in Ukraine", Scientific Bulletin of the International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technologies, Vol. 2, No. 4. <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-4-1>

7. Bliumska-Danko, K. V. and Zaidenko, M. A. (2023), "Organizational and economic parameters of the grain market in Ukraine", Bulletin of the Sumy National Agrarian University. Series 'Economics and Management', vol. 1 (93), pp. 28—33. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2023.1.6>

8. Gafarov, N., Ibrahimov, E. & Huseynov, M. (2022), "Analysis of the capacity of grain export potential in Ukraine, possible reasons for the decrease and development trends", Scientific Horizons, Vol. 25, No. 12, pp. 102—112. [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(12\).-2022.102-112](https://doi.org/10.48077/scihor.25(12).-2022.102-112)

9. Martins, A. M. (2024), "Short-term market impact of Black Sea Grain Initiative on four grain markets", Journal of Futures Markets, Vol. 44, No. 4, pp. 619—630. <https://doi.org/10.1002/fut.22481>

10. Behnassi, M. and El Haiba, M. (2022), "Implications of the Russia-Ukraine war for global food security", Nature Human Behaviour, Vol. 6, No. 6, pp. 754—755. <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01391-x>

11. Mottaleb, A. K., Kruseman, G. & Snapp, S. (2022), "Potential impacts of Ukraine-Russia armed conflict on global wheat food security: A quantitative exploration", Global Food Security, Vol. 35, Article No. 100659. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100659>

12. Cheremisina, S., Rossokha, V., Selinnyi, M., Balan, O. & Nahorni, V. (2025), "Assessment of structural changes in exports and price situation on the Ukrainian grain market during the war", Ekonomika APK, Vol. 32, No. 2, pp. 50—62. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/2.2025.50>

13. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. (2026), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed January 2 2026).

14. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2025), available at: <https://index-minfin.com.ua/ua/markets/> (Accessed December 22 2025).

15. Official website of the IndexMundi Open Data Portal (2025), available at: <https://www.indexmundi.com/> (Accessed December 15 2025).

Отримано редакцією журналу / Received: 08.02.26

Процеженовано / Revised: 12.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.02.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292